

OPENBARING

Inleiding deel 1-Overzicht en auteurschap

De eigen aard van Openbaring en de argumenten voor de apostel Johannes als auteur.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/openbaring/inleiding-deel-1-overzicht-en-auteurschap

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Waarom Openbaring moeilijk te begrijpen is	3 min	6
2	Vier visies op Openbaring	4 min	7
3	Het belang van apostolisch auteurschap	4 min	9
4	De opname van Openbaring in de canon	2 min	10
5	Datering en de preteristische visie	4 min	11
6	Historische context en stijlproblemen	3 min	13
7	De zegen van een profetisch boek	3 min	15
8	Hemelse aanbidding in Openbaring	2 min	16
9	De verheven voorstelling van Christus	3 min	17
10	Openbaring als brief	2 min	18
11	De zeven gemeenten in Asia	2 min	19
12	Brieven lezen vanuit hun oorspronkelijke context	2 min	20
13	Van oorspronkelijke boodschap naar toepassing	2 min	21
14	Openbaring en zijn eerste lezers	2 min	23

15	Openbaring als profetie	3 min	24
16	Openbaring als apocalyps	3 min	25
17	Kenmerken van apocalyptische literatuur	3 min	27
18	Een vertrouwd genre voor de eerste lezers	2 min	28
19	Apocalyptische toevoegingen aan Esther	3 min	29
20	De droombeelden van Esther uitgelegd	2 min	30
21	Beeldtaal en aardse gebeurtenissen	2 min	31
22	Hoe Openbaring van andere apocalypsen verschilt	3 min	32
23	Johannes de apostel of een andere Johannes	4 min	33
24	Het verschil in Griekse schrijfstijl	4 min	34
25	Mogelijke verklaringen voor het stijlverschil	2 min	36
26	Amanuenses bij Petrus en Paulus	3 min	37
27	Bewijs voor Johannes als auteur	4 min	38
28	Water des levens en overwinnen	3 min	40
29	Johanneïsche taal en de twee opstandingen	4 min	42
30	Gedeelde beelden en uitdrukkingen	3 min	45

31	Conclusie over het apostolische auteurschap	2 min	47
----	---	-------	----

	Om verder te lezen		48
--	--------------------	--	----

1

Waarom Openbaring moeilijk te begrijpen is

Telkens wanneer ik aan een nieuw Bijbelboek begin en dat achtereenvolgens behandel, heb ik het gevoel dat ik eerst één, twee of drie inleidende lezingen moet geven, afhankelijk van het boek. Dat geldt in het bijzonder voor het boek Openbaring. Wanneer je een boek begint te bestuderen, is het goed om iets te weten over de historische context waarin het geschreven is, wie het geschreven heeft, aan wie die persoon schreef, en dat soort dingen. Dat geldt voor elk Bijbelboek dat je bestudeert. Het is altijd goed om die dingen te begrijpen. Bij veel boeken spreken sommige ervan voor zich. In veel brieven worden de schrijver en het publiek vaak al in de allereerste zin genoemd. Maar het boek Openbaring levert in feite meer moeilijkheden op dan de meeste andere boeken. Die moeten in één, twee of drie inleidende lezingen worden behandeld.

Het eerste wat ik over het boek Openbaring wil zeggen, is dat het in zekere zin paradoxaal is. Aan de ene kant is het namelijk het moeilijkste boek van de Bijbel. Ik denk dat vrijwel alle commentatoren dit erkennen. Ik denk dat de meeste mensen dit zouden erkennen, behalve degenen die denken dat ze het allemaal doorhebben en dat het eigenlijk heel eenvoudig was: ze hoefden het alleen maar te lezen en wisten meteen waar het over ging. Ik ontmoet zulke mensen.

Voor sommige mensen is het boek Openbaring het eerste Bijbelboek dat ze lezen nadat ze net gered zijn. Ze leggen de rest van de Bijbel uit door de bril die ze zichzelf hebben opgezet toen ze het boek Openbaring lazen. Alle profetieën van de Bijbel moeten dus passen binnen hun opvatting van het boek Openbaring. Ze begrijpen het meteen. Wat hen betreft gaat het allemaal over de toekomst. Het spreekt over een kernoorlog, hongersnood en hedendaagse gebeurtenissen, althans, dat denken ze.

Dat is de eerste indruk die veel mensen in de moderne wereld krijgen. Het is niet de enige mogelijke manier om naar het boek Openbaring te kijken. Voor de meeste moderne mensen is het misschien de standaardbenadering, omdat populaire schrijvers en sprekers over Openbaring doorgaans tot één bepaalde school behoren. Die school ziet het boek Openbaring inderdaad als een vooraf geschreven geschiedenis

van de eindtijd. Daarom proberen ze in moderne kranten en recente gebeurtenissen dingen te vinden die overeenkomen met de visioenen. Van tijd tot tijd kun je zulke dingen vinden.

Wat ze niet weten, is dat mensen al tweeduizend jaar verbanden zien tussen Openbaring en de gebeurtenissen van hun eigen tijd. Soms waren die verbanden zelfs sterker dan tegenwoordig. Wij zijn echter producten van onze eigen tijd en kennen andere tijden, plaatsen en denkwijzen vaak slecht. Daardoor nemen we gemakkelijk aan dat de gangbare uitleg de enige uitleg is die ooit heeft bestaan. Feit is dat dit niet zo is.

2

Vier visies op Openbaring

Enkele jaren geleden schreef ik een boek met de titel *Revelation: Four Views, a Parallel Commentary*. Ik heb het niet te koop. Een spreker hoort zijn boek voor de hoofdprijs op een tafel te hebben liggen. Je hebt een publiek dat niet weg kan. Ik zou een verkoopprogramma van negentig minuten voor mijn boek kunnen geven en ze allemaal kunnen verkopen. Maar ik verkoop geen boeken. Ik schrijf niet erg veel boeken, maar hoeveel ik er ook schrijf, ik zal er nooit één verkopen. Ik geloof niet in het verkopen van dingen. Ik ben actief in de bediening, niet in het zakenleven.

Er is echter een boek dat je bij een ander kunt kopen, bijvoorbeeld bij Amazon of een andere verkoper, met de titel *Revelation: Four Views*. Het is een boek van tweeëndertig dollar. Volgens mij kun je het bij Amazon voor eenentwintig dollar krijgen, en als je dat doet, krijg ik er één dollar van. Koop er dus duizenden, dan word ik rijk.

Ik schreef het boek in 1997 om iets recht te zetten wat ik beschouwde als een onevenwichtigheid in het onderwijs over het boek Openbaring in onze tijd. De enige visie waarvan iemand gehoord lijkt te hebben, in elk geval sinds de jaren zeventig, is namelijk dat Openbaring een boek is over het einde van de wereld, over een grote verdrukking van zeven jaar, over de antichrist, over de wederkomst van Jezus, enzovoort. Dat is de enige visie waarvan ik ooit gehoord had. In feite is dat de enige visie waarvan de meeste mensen gehoord hebben.

Toen ik les gaf op een school waar ik het boek Openbaring achtereenvolgens moest behandelen, moest ik de verschillende mogelijkheden daadwerkelijk zo grondig mogelijk bestuderen. Ik ontdekte dat de visie die ik aanhing absoluut niet de enige visie was, en ook niet de visie die in de kerkgeschiedenis het langst was aangehangen. Mensen uit vroegere perioden van de kerkgeschiedenis hadden zeer goed uitgewerkte uitlegschema's voor het boek Openbaring. Die verschilden volledig van alles wat ik in mijn jeugd, in de jaren zeventig enzovoort ooit gehoord had.

Toen ik me hiervan bewust werd, werd ik me er ook van bewust dat de mensen om mij heen zich hier over het algemeen niet van bewust waren. Vrienden van mij hoorden dat ik een boek schreef over de vier visies op Openbaring, en ze probeerden altijd te raden welke visies dat zouden kunnen zijn, omdat ze nog nooit van vier visies hadden gehoord. Ze dachten: 'Goed, je hebt...'

Pretribulationisme, midtribulationisme en posttribulationisme, maar dat zijn er maar drie. Natuurlijk weten degenen die inmiddels weten wat de vier visies op Openbaring zijn, dat die alle drie één visie vormen. Alle drie zijn varianten van wat de futuristische visie wordt genoemd. Anderen zeiden: 'Goed, vier visies. Je hebt de amillennialistische visie, de premillennialistische visie en de postmillennialistische visie.' Maar dat zijn in feite geen verschillende visies op Openbaring. Dat zijn verschillende visies op de Bijbel als geheel, en in het bijzonder op één hoofdstuk in Openbaring, hoofdstuk 20.

Je komt het duizendjarig rijk nergens in de Bijbel tegen totdat je bijna bij het laatste hoofdstuk van de hele Bijbel bent. Het is niet precies het laatste hoofdstuk. Het is hoofdstuk 20 van de 22 hoofdstukken van het boek. Je doorloopt 65 boeken van de Bijbel zonder dat de duizendjarige regering van Christus ook maar één keer wordt genoemd. Nergens in de eerste 65 boeken. Je komt bij het 66e boek en doorloopt 19 van de 22 hoofdstukken voordat je erover hoort. Wanneer je bij hoofdstuk 20 komt, heb je het enige hoofdstuk in de Bijbel dat het duizendjarig rijk noemt. Het is duidelijk dat iemands visie op het duizendjarig rijk niet precies hetzelfde is als zijn visie op het boek Openbaring. Het is zijn visie op één hoofdstuk van het boek Openbaring, en daar hebben we het niet over.

We hebben het niet over visies op het duizendjarig rijk. We hebben het niet over visies op de opname. De vier visies op Openbaring verschillen veel meer van elkaar dan al die visies onderling. Dat is waar we naar gaan kijken. Maar dit is een van de moeilijkheden

van het boek Openbaring. Het zit vol moeilijkheden. Een daarvan is natuurlijk: waar ter wereld gaat het over? Hoe moet je het benaderen?

3

Het belang van apostolisch auteurschap

Er zijn andere moeilijkheden die minder sensationeel van aard zijn, zoals: wie is de auteur? Je zou kunnen zeggen: 'Nou, dat is duidelijk. Johannes heeft het boek Openbaring geschreven. Dat staat er zelfs.' Dat klopt, dat staat er. Vier of vijf keer staat er: 'Ik, Johannes.' De naam van de schrijver is Johannes. De vraag is: welke Johannes? Niet iedereen in de vroege kerk had daar dezelfde mening over. De vroegste christenen wel. Gedurende de eerste twee of drie eeuwen geloofden vrijwel alle christenen, zo lijkt het, dat de apostel Johannes het geschreven had. Maar de man noemde zichzelf niet de apostel Johannes. Wanneer Petrus of Paulus schreef, maakten ze hun apostelschap bekend. Paulus schreef bijvoorbeeld: 'Paulus, een apostel.' Petrus schreef:

Petrus, een apostel van Jezus Christus, aan de vreemdelingen in de verstrooiing in Pontus, Galatië, Kappadocië, Asia en Bithynië,

1 PETRUS 1:1

Johannes zegt niet: 'Johannes de apostel.' Hij zegt alleen: 'Ik, Johannes', zonder verdere opsmuk of opmerkingen die duidelijk maken wie hij is.

Er waren in elk geval in de derde eeuw mensen die opperden dat het boek geschreven was door een andere Johannes, niet door de apostel. Ik zal je later vertellen waarom. Maar het blijft een aanzienlijke controverse. Geleerden zijn het er niet allemaal over eens dat de apostel Johannes het geschreven heeft. Je zou kunnen zeggen: 'Nou, dat soort onbeduidend gedoe interesseert me niet — wie het boek geschreven heeft.' Mij wel, want het staat in de Bijbel. Het is niet alleen een kwestie van nieuwsgierigheid.

Niet elk boek dat door een christen geschreven is, hoort in mijn Bijbel thuis. Niet alles wat christenen schrijven, is het Woord van God. Christenen hebben door de jaren heen honderden boeken geschreven, duizenden boeken, misschien wel

honderdduizenden boeken. In veel gevallen zijn het geweldige boeken, maar ze horen niet in de Bijbel. Waarom niet? Ze zijn niet geschreven door een apostel van Jezus Christus. Daarom zijn ze niet het Woord van God.

Jezus stelde Zijn apostelen aan en gaf hun het gezag om namens Hem te spreken, als Zijn vertegenwoordigers. Hij zei:

Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: als iemand hem ontvangt die Ik zal zenden, ontvangt hij Mij, en wie Mij ontvangt, ontvangt Hem Die Mij gezonden heeft.

JOHANNES 13:20

Een apostel is iemand die gezonden is, en een apostel ontvangen is hetzelfde als Jezus Zelf ontvangen. Een leraar zoals ik ontvangen, bijvoorbeeld, is niet hetzelfde als Jezus ontvangen. Met andere woorden, je kunt alles wat ik zeg verwerpen en toch trouw zijn aan Jezus. Je kunt zeggen: 'Ik denk dat Steve het niet bij het rechte eind heeft, maar ik volg Jezus nog steeds.' Maar je kunt niet zeggen dat de apostelen het niet bij het rechte eind hadden en toch Jezus volgen, want Jezus gaf hun het gezag om als Zijn woordvoerders op te treden. Hen ontvangen is Hem ontvangen. Hen verwerpen is Hem verwerpen.

Als een boek door een apostel geschreven is, is het alsof het door Jezus geschreven is. Als het niet door een apostel geschreven is, heeft het misschien niet meer gezag dan wanneer ik het geschreven had. Het hoort niet in de Bijbel thuis. Het apostolische auteurschap wordt dus betwist, maar het is heel belangrijk.

4

De opname van Openbaring in de canon

Het boek Openbaring levert vanwege precies dit punt ook moeilijkheden op wat betreft de opname ervan in de canon van de Schrift. Het boek Openbaring was het laatste boek dat de christelijke kerk in het Nieuwe Testament aanvaardde, en dat gebeurde heel laat. Vanaf het allereerste begin, toen het in de eerste eeuw geschreven werd, waren er weliswaar gemeenten die het onmiddellijk aanvaardden als een gezaghebbend woord van een apostel, maar er waren veel gemeenten die dat niet

deden. Zij dachten dat het misschien door een andere auteur geschreven was. Daarom werd het pas in 396 na Christus in de canon van de Schrift opgenomen, bijna 400 jaar na het begin van het christelijke tijdperk. Toen pas aanvaardde de kerk als geheel dat Openbaring tot de canon van het Nieuwe Testament behoort.

Als je in het jaar 350 na Christus geboren was, zou het boek Openbaring niet in jouw Nieuwe Testament hebben gestaan. Het bestond wel, en er waren mensen die het aanvaardden, maar er waren leiders van de gemeente die dat niet deden. Pas aan het einde van de vierde eeuw werd het uiteindelijk aanvaard als werkelijk een schriftuurlijk boek dat erin opgenomen moest worden. Er waren dus problemen rond de vaststelling van het auteurschap, problemen rond de opname ervan in de canon en problemen rond de datering en historische context. Bij veel boeken van de Bijbel maakt het niet zoveel uit wanneer ze geschreven zijn. Het kan twintig jaar eerder of later zijn geweest, en dat zou weinig verschil maken. De inhoud blijft precies hetzelfde. Maar bij Openbaring zijn er bepaalde factoren waardoor het heel belangrijk is te weten wanneer het geschreven is. Een van de vier visies op Openbaring is dat Johannes schreef over dingen die op het punt stonden te gebeuren en die inderdaad kort nadat hij het geschreven had, zijn gebeurd. Die visie wordt de preteristische visie genoemd.

5

Datering en de preteristische visie

Nu weet je dus van de futuristische visie, de visie die zegt dat het allemaal over de toekomst gaat. De preteristische visie zegt juist dat het in wezen over het verleden gaat, over dingen die kort na de tijd van Johannes zijn gebeurd. Het waren echte profetieën toen hij ze schreef, maar ze zijn later vervuld. We verwachten geen latere vervulling dan in de tijd van Johannes zelf of kort daarna.

De meeste mensen die deze visie aanhangen, geloven dat het vóór het jaar 70 na Christus geschreven is. In het jaar 70 na Christus werd Jeruzalem door de Romeinen binnengevallen en werd de tempel voorgoed verwoest. Sindsdien heeft hij er niet meer gestaan. Het was het einde van het Joodse bestel. Veel mensen, de preteristen, geloven

dat het boek Openbaring die gebeurtenis voorspelt. Als het boek Openbaring het jaar 70 na Christus voorspelt, zegt dat uiteraard iets over de datum waarop het geschreven is. Het moet dan vóór die tijd geschreven zijn.

Maar er is een probleem. De meeste hedendaagse geleerden geloven dat Openbaring daarna geschreven is. De datum die in moderne commentaren en studiebijbels het vaakst voor het schrijven van Openbaring wordt gegeven, is omstreeks het jaar 96 na Christus. Maar als dat zo is, is dat een kwart eeuw na de val van Jeruzalem. Als dat inderdaad de datum is waarop het geschreven is, kan het dus onmogelijk een gebeurtenis voorspellen die vijftientig jaar vóór het schrijven ervan heeft plaatsgevonden. Het zou als vervalsing geschreven kunnen zijn, waarbij wordt gedaan alsof het van tevoren geschreven is. Sommige boeken zijn op die manier geschreven. Maar als Openbaring op die manier geschreven is, moet het als vervalsing en als namaak uit de Bijbel verwijderd worden.

Je zou kunnen zeggen: „Ik ben er niet aan gebonden dat het over de val van Jeruzalem gaat, dus de datum kan me niets schelen.” Dat klopt. Als het daar niet over gaat, maakt het weinig uit welke datum het is. Als het boek Openbaring bijvoorbeeld het einde van de wereld beschrijft, zou het niet uitmaken of het in het jaar 50, 60, 70, 80, 90 of 100 na Christus geschreven is. Het schrijft dan nog steeds over dingen die ver in de toekomst liggen. In feite zouden drie van de vier visies niet worden beïnvloed door de datum waarop het geschreven is.

Maar de datum waarop het geschreven is, is belangrijk omdat de ene visie die er wel door wordt beïnvloed, in andere opzichten een zeer goed onderbouwde visie is. Het is een visie waarvoor veel pleit, maar die op dit punt van de datering kwetsbaar is. Als het boek Openbaring tijdens de regering van Domitianus geschreven is, in de jaren negentig na Christus, dan is de preteristische visie natuurlijk niet eens het overwegen waard. Er zijn echter altijd vooraanstaande geleerden geweest, en die zijn er nog steeds, die geloven dat het boek Openbaring tijdens de regering van Nero geschreven is. Nero pleegde in het jaar 68 na Christus zelfmoord. Als het boek tijdens zijn regering

geschreven is, is het dus vóór het jaar 70 na Christus geschreven. Dan krijgen ook alle andere aanwijzingen steun die erop wijzen dat de profetie in die gebeurtenissen vervuld is, vooral gezien het feit dat Johannes herhaaldelijk zei:

Openbaring van Jezus Christus, die God Hem gegeven heeft om Zijn dienstknechten te laten zien wat spoedig moet geschieden, en Hij heeft die door Zijn engel gezonden en aan Zijn dienstknecht Johannes te kennen gegeven.

OPENBARING 1:1

Zijn oorspronkelijke lezers dachten waarschijnlijk dat dit iets betekende.

Je hebt dus die twee visies die we terloops hebben genoemd: de futuristische visie en de preteristische visie. Er zijn nog twee andere, en daar komen we later op terug. Maar bij de uitleg van Openbaring is de datering een belangrijk vraagstuk dat opgelost moet worden, meer dan bij de meeste andere boeken van de Bijbel.

6

Historische context en stijlproblemen

De historische context ervan staat dus ter discussie. Was het de vervolging in de tijd van Nero? Was het de vervolging in de tijd van Domitianus? Was het een andere periode en ging het om andere omstandigheden? Was er sprake van vervolging door het keizerlijke gezag, of alleen van plaatselijke vervolging? Dit zijn vragen waarover de geleerden het niet allemaal eens zijn, hoewel we ons er tijdens onze bestudering wel enigszins een beeld van kunnen vormen. Misschien kunnen we er geen zekerheid over krijgen. Dit blijven problematische vragen.

Er zijn ook problemen rond de verhouding van Openbaring tot de andere boeken die aan Johannes worden toegeschreven. Paulus schreef twaalf of dertien brieven. Over het auteurschap van Hebreëën heeft altijd enige twijfel bestaan. Daarom weten we niet precies hoeveel brieven Paulus geschreven heeft, maar verreweg de meeste daarvan zijn beslist gemakkelijk als zijn eigen brieven te herkennen. Zijn naam staat erop.

Johannes schreef, naar wij geloven, vijf boeken: het Evangelie van Johannes, drie brieven die in onze Bijbel zijn naam dragen, en het boek Openbaring. Het probleem is dat veel geleerden al sinds zeer vroege tijden van mening zijn geweest dat degene die het boek Openbaring schreef, niet dezelfde man kan zijn geweest als degene die het Evangelie van Johannes en de brieven van Johannes schreef. Dit heeft voornamelijk te maken met de stijl van het Grieks, en dat is geen kleinigheid. De stijl verschilt buitengewoon sterk. De andere boeken die aan Johannes worden toegeschreven, zouden in een van de meest verzorgde vormen van Grieks in het Nieuwe Testament geschreven zijn. Het boek Openbaring daarentegen bevat niet alleen het minst verzorgde Grieks van het Nieuwe Testament, maar is bijna het minst literaire document dat uit de oudheid tot ons is gekomen. De Griekse tekst bevat slechte grammatica. Er staan onvolledige zinnen in. Er zijn allerlei problemen mee. Velen hebben gezegd dat de man die Openbaring schreef, niet eens goed Grieks sprak. Hij kon niet dezelfde man zijn als degene die het Evangelie van Johannes en de brieven van Johannes schreef. Dat is dus een probleem geweest. Mijn stelling is dat het wel dezelfde man is, en dat zullen we later moeten bespreken. Maar dit is een van de problemen waarmee de bestudering van dit boek vanaf de vroegste tijden gepaard is gegaan.

Dit zijn de kwesties. Het boek Openbaring stelt ons voor een veel grotere overvloed aan problemen die opgelost moeten worden, nog voordat we beginnen te spreken over waar de symbolen en de visioenen over gaan en wat ze betekenen. Alleen al wanneer we het boek bespreken als een bestaand document, stuiten we op allerlei problemen die bij de meeste boeken van de Bijbel niet voorkomen.

7

De zegen van een profetisch boek

Aan de andere kant is het een gezegend boek om te lezen, hoe problematisch het ook is. Daarom noem ik het paradoxaal: aan de ene kant buitengewoon problematisch, aan de andere kant een buitengewone zegen. Er zijn enkele dingen die het tot zo'n zegen maken. Om te beginnen beweert het boek zelf dat het dit is. Het is het enige boek in de Bijbel dat daadwerkelijk zegt:

Zalig is hij die leest en zijn zij die horen de woorden van de profetie, en die in acht nemen wat daarin geschreven staat, want de tijd is nabij.

OPENBARING 1:3

In hoofdstuk 1, vers 3, wordt een zegen uitgesproken over de lezer en over degenen die de woorden van het boek in acht nemen.

Verder is het een profetie. Het is het enige boek van het Nieuwe Testament dat daadwerkelijk een profetisch boek is. Sommige andere boeken van het Nieuwe Testament bevatten profetieën. De Evangelieën bevatten bijvoorbeeld enkele profetieën die Jezus uitsprak, maar het zijn geen profetische boeken. Het zijn historische boeken die het verhaal van Jezus vertellen en toevallig ook enige profetie bevatten. Zo zijn ook de brieven geen profetische boeken. Het zijn gelegenheidsdocumenten die geschreven zijn om zaken aan de orde te stellen die in bepaalde gemeenten speelden. Af en toe staat er een profetische uitspraak in, maar het zijn geen profetische boeken.

Het boek Openbaring is een profetisch boek. Het noemt zichzelf zelfs een profetisch boek. Het is het enige boek van het Nieuwe Testament dat als profetisch boek wordt aangeduid. Veel boeken in het Oude Testament zijn profetisch, maar in het Nieuwe Testament is alleen Openbaring dat. Volgens de apostel Paulus spreekt profetie in 1 Korinthe 14:3 tot mensen met woorden van opbouw, vermaning en troost:

Wie echter profeteert, spreekt tot mensen woorden van opbouw en vermaning en troost.

1 KORINTHE 14:3

Dit boek voldoet daaraan. Het boek Openbaring vermaant, het bouwt op en er is troost in te vinden.

Veel mensen vinden het juist erg ontmoedigend en erg verontrustend. Dat komt volgens mij eerder door de populaire leer over het boek dan door het boek zelf. Daarom zullen we het boek door verschillende andere lenzen moeten bekijken dan alleen door de populaire lens. Je zult ontdekken dat het een boek van troost, een boek van opbouw en een boek van vermaning is. Het is een profetie en daarom bouwt het op. Het is een zegen. Het belooft een zegen.

8

Hemelse aanbidding in Openbaring

Een van de dingen die zo opbouwend zijn aan het boek Openbaring, is dat het het enige boek in de Bijbel is dat ons van tijd tot tijd werkelijk naar de hemel meevoert. Daar zien we hoe God rondom de troon wordt aanbeden door wezens in wie geen zonde is, wezens van wie de aanbidding zo volmaakt is als maar mogelijk is. In de Psalmen van David in het Oude Testament hebben we voorbeelden van Israëlitische aanbidding. Die zijn bijzonder voortreffelijk en vormen niet alleen voor de Joden, maar ook voor christenen het liedboek. Sommige liederen komen uit de Psalmen en sommige komen uit Openbaring. Sommigen zeggen dat Openbaring het liedboek van het Nieuwe Testament is, zoals Psalmen het liedboek van het Oude Testament is.

Het verschil is dat David en sommige schrijvers van de Psalmen niet altijd een goede houding hadden. Het waren geen volmaakt geworden mensen in de hemel die volmaakte lofprijzing uitspraken. Het waren mensen die soms hun twijfels, hun woede en hun vijandigheid lucht gaven en wensten dat de baby's van andere mensen tegen de rotsen verpletterd zouden worden, enzovoort. Wanneer we die Psalmen bestuderen, kunnen we zien waarom ze zich zo voelden. Misschien lijkt het zelfs gerechtvaardigd, maar het is nauwelijks dezelfde soort aanbidding als die je in de hemel aantreft.

In Openbaring vinden we zoveel voorbeelden van hemelse aanbidding dat het boek door de hele geschiedenis heen, net als de Psalmen, de gemeente materiaal voor lofzangen en aanbidding heeft verschaft. Want beter dan wat we in dit boek aantreffen, wordt het eenvoudigweg niet.

Ondanks al zijn problemen is het boek toch de moeite waard. Het is meer dan de moeite waard: het is een zegen. Het is een uniek boek. Ik geloof, en de meeste commentatoren zouden het daarmee eens zijn, dat het het moeilijkste boek van de Bijbel is. Maar in sommige opzichten zou het wel eens het boek kunnen zijn dat de meeste zegen belooft en ook geeft. Misschien niet zoveel als sommige andere boeken als het gaat om praktisch onderricht, hoewel daar ook iets van in dit boek staat.

9

De verheven voorstelling van Christus

Er staat veel theologie in het boek. Het geeft in feite de meest verheven voorstelling van Christus van alle boeken in het Nieuwe Testament, met als mogelijke uitzondering de andere boeken van Johannes. Johannes verheft Christus in zijn geschriften duidelijker als God dan andere schrijvers dat doen. Paulus doet dat soms. Petrus doet het in zijn geschriften, naar het lijkt, één keer. Maar Johannes doet het vaak.

In feite wordt onze leer van de godheid van Christus — dat wil zeggen, de opvatting dat Christus werkelijk God is en niet slechts een of ander verheven schepsel van God — waarschijnlijk door meer teksten uit de geschriften van Johannes ondersteund dan door alle andere boeken van het Nieuwe Testament bij elkaar. Johannes is degene die dit benadrukt, en het boek Openbaring benadrukt het ook. We vinden daar de hoogste christologie, zoals een geleerde het zou noemen. Onze voorstelling van Christus is in

het boek Openbaring verhevenener dan waar dan ook. Hij wordt zonder enige terughoudendheid gelijkgesteld met de Alfa en de Omega, met Jahweh, met God. Het boek Openbaring heeft dus beslist veel nut, en het is naar mijn mening een goede zaak dat het de laatste toetsen heeft doorstaan om in de canon van de Schrift te worden opgenomen en dat we het nu hebben.

Het boek is uniek in zijn genre. De naam van het boek Openbaring in de Griekse Bijbel is de Apocalyps. Het eigenlijke Griekse woord is apokalypsis, maar als je dat woord verengelst, wordt het apocalypse. In de katholieke Bijbel heet het boek bijvoorbeeld de Apocalyps. Als je ooit katholiek bent geweest of een katholieke Bijbel hebt gelezen, zie je dat het laatste boek niet Openbaring heet, maar de Apocalyps. Dat is de Griekse naam.

Het woord apokalypsis betekent ‘de onthulling’. Het komt van twee Griekse woorddelen. Apa betekent ‘weg van’, en kalypsis is het Griekse woord voor ‘bedekking’. Apokalypsis betekent dus dat de bedekking wordt weggenomen. Het betekent dat de sluier wordt verwijderd en dat iets wordt getoond wat er al die tijd al was, maar tot op dit moment verborgen was gebleven.

De naam van het boek is eigenlijk de apokalypsis, ofwel de Onthulling van Jezus Christus. De titel in onze Engelse Bijbel luidt de Apocalyps van Johannes, of van de heilige Johannes de Geliefde, of iets dergelijks. Maar die titel staat niet werkelijk in de oudste handschriften. De titels van onze boeken zijn later door redacteuren toegevoegd. Maar in het boek zelf wordt de titel gevormd door de eerste regel:

De Apocalyps, de openbaring van Jezus Christus.

10

Openbaring als brief

Het boek valt binnen drie literaire genres. De meeste boeken in de Bijbel vallen maar binnen één genre, of misschien twee. Dit boek heeft er drie. Om te beginnen — niet in de volgorde die in jullie aantekeningen staat; ik behoud me het recht voor om mijn aantekeningen ter plekke te veranderen — is het een brief.

Het is beslist niet het enige voorbeeld van een brief in onze Bijbel. Er zijn veel brieven. In feite zijn alle boeken van ons Nieuwe Testament brieven, met uitzondering van drie. Van de 27 boeken van het Nieuwe Testament zijn er 24 brieven, of in elk geval geschriften die tot iemand gericht zijn, zoals brieven of andere persoonlijke correspondentie. De uitzonderingen zijn natuurlijk Mattheüs, Markus en het Evangelie van Johannes. Maar het boek Lukas en het boek Handelingen zijn geschreven aan een man die Theofilus heette. De overige boeken van het Nieuwe Testament zijn brieven die aan gemeenten of personen gericht zijn.

Het boek Openbaring verschilt in dat opzicht eigenlijk niet van de andere. Als je bijvoorbeeld naar Openbaring 1 kijkt, vers 4, begint het zo:

Johannes aan de zeven gemeenten die in Asia zijn: genade zij u en vrede, van Hem Die is en Die was en Die komt, en van de zeven Geesten, Die voor Zijn troon zijn,

OPENBARING 1:4

Dat is precies hoe brieven beginnen, nietwaar? De schrijver maakt bekend wie hij is en noemt zijn publiek. Paulus doet dat. Petrus doet dat. Jakobus doet dat. Alle briefschrijvers beginnen met dezelfde opbouw, tenzij ze anoniem zijn. De schrijver noemt zijn eigen naam en noemt zijn publiek.

11

De zeven gemeenten in Asia

Even later krijgt hij van Jezus Christus de opdracht het geziene op te schrijven en het geschrift naar de zeven gemeenten in Asia te sturen. Het werd dus als brief aan zeven gemeenten verzonden. Ze worden de zeven gemeenten in Asia genoemd. Voor ons betekent Azië een groot continent direct ten oosten van Europa. In Bijbelse tijden was Asia de naam van een Romeinse provincie. De Romeinen hadden het grootste deel van de mediterrane wereld veroverd en ze gaven de verschillende provincies namen. Het stuk land dat wij tegenwoordig Turkije zouden noemen, was de Romeinse provincie

Asia Minor, of eenvoudigweg Asia. De zeven gemeenten die in dit boek worden genoemd, liggen allemaal in dat gebied. Ze liggen allemaal in wat nu Turkije is. Dat wordt in het boek met Asia bedoeld, omdat dit de Romeinse provincie met die naam is.

Het boek werd naar de zeven gemeenten gestuurd, net zoals de brieven van Paulus naar gemeenten werden gestuurd. Als je naar het einde van het boek Openbaring kijkt, hoofdstuk 22, vers 21, luidt de laatste regel in het boek Openbaring:

De genade van onze Heere Jezus Christus zij met u allen. Amen.

OPENBARING 22:21

Ik zou je een opdracht willen geven: kies willekeurig een van de brieven van Paulus en bekijk de slotwoorden. Je zult zien dat de brieven van Paulus eindigen met:

De genade van onze Heer Jezus Christus zij met jullie, of met een enigszins aangepaste versie daarvan. De brieven beginnen en eindigen zoals dit boek begint en eindigt. Het is een brief. Het is een brief aan bepaalde mensen.

In dat opzicht lijkt het op andere boeken van het Nieuwe Testament. Dat is nuttig om te weten, want vaak denken we er niet op die manier over. We zien het als een boek dat bijna op een sciencefictionroman lijkt en dat ons nieuwsgierig moet maken naar het einde van de wereld. Nee, het is een brief die aan bepaalde mensen werd geschreven over hun situatie, net zoals alle brieven dat zijn.

12

Brieven lezen vanuit hun oorspronkelijke context

Wanneer je een Bijbelse brief bestudeert, moet je iets te weten komen over de mensen die hem ontvingen en over hun omstandigheden. Want alle brieven zijn in de eerste plaats geschreven aan een oorspronkelijk publiek, niet aan ons. Wanneer je de brieven in de Bijbel leest, moet je beseffen dat je de post van iemand anders leest. Dat geeft niet, want die post is gepubliceerd. Je kunt er niet voor worden opgepakt. Maar je leest

een gesprek dat in veel gevallen tweeduizend jaar geleden heeft plaatsgevonden tussen de ene partij en een andere partij of groep partijen, gewoonlijk tussen een apostel en een groep christenen.

Daarom staan er in de brieven zoveel dingen die voor ons onduidelijk zijn. Paulus of Petrus verwijst namelijk naar iets waarvan zijn lezers op de hoogte zijn, omdat hij hun schrijft over dingen die zij kennen, dingen die daadwerkelijk in hun gemeente spelen. Hij noemt zelfs mensen die wij niet kennen. Hij noemt namen.

Ik roep Euodia en ik roep Syntyche ertoe op eensgezind te zijn in de Heere.

FILIPPENZEN 4:2

Wie zijn dat? De Filippenzen wisten het. Ik niet. Het werd aan hen geschreven, niet aan mij.

Wanneer Paulus tegen Timotheus zegt:

Breng, wanneer u komt, de reismantel mee die ik in Troas bij Karpus achtergelaten heb, en de boeken, vooral de perkamenten.

2 TIMOTHEÛS 4:13

is dat dan aan mij geschreven? Moet ik uitzoeken waar Paulus is, waar zijn mantel is, en zorgen dat die bij hem komt? En moet ik vanwege zijn latere verzoek om vóór de winter te komen ook rekening houden met die termijn? Het is duidelijk dat brieven in bepaalde situaties aan mensen worden geschreven, in situaties uit het echte leven. Ze zijn gericht aan die mensen, in de omstandigheden waarin zij zich bevinden.

13

Van oorspronkelijke boodschap naar toepassing

Maar deze brieven staan ook in onze Bijbel omdat ze zo vol staan met universele theologie, ethiek enzovoort, waar alle christenen baat bij kunnen hebben. Wij hebben er baat bij wanneer we lezen wat Paulus tegen de Korinthiërs zei over orde in de

gemeente, wat Paulus tegen Timotheus zei over het aanstellen van oudsten in de gemeente, of wat Paulus tegen de Thessalonicenzen zei over mensen die moesten werken in plaats van met de handen over elkaar te zitten en te verwachten dat anderen in hun levensonderhoud zouden voorzien. Met andere woorden, in de oorspronkelijke gemeenten waaraan deze brieven werden geschreven, deden zich situaties voor die tamelijk universeel zijn. Ze komen overeen met situaties in gemeenten die wij daadwerkelijk bezoeken. En de oplossingen, antwoorden en aansporingen die Paulus met betrekking tot deze dingen gaf, maken natuurlijk duidelijk wat Gods gedachten over zulke dingen zijn. Wanneer wij zulke dingen in onze gemeenten zien, lezen we de brieven en passen we ze toe. We zien dat er waarheden in staan die overdraagbaar zijn.

Wanneer je een brief leest, lees je in de Bijbel geen brief die aan jou is geschreven. Je leest een brief die geschreven is aan iemand die je niet kent. Op een dag zul je hen kennen, als jij volhardt en als zij dat ook hebben gedaan. Maar zij zijn jou niet. Ze zijn niet jouw vrienden. Het zijn geen mensen die jij kent. Ze wonen niet in Amerika. Ze leven niet in de eenentwintigste eeuw. Ze hadden hun eigen levenssituatie. Dat was het milieu waarin de brief werd geschreven. Naarmate je iets leert over wat de brief voor hen betekende, leer je hoe je de waarheden op je eigen situatie kunt overbrengen.

Dat is wat we met brieven doen. Dat is de enige redelijke manier om brieven te bestuderen, en dat is wat alle christelijke geleerden en christelijke voorgangers doen. Je beseft allereerst dat het oorspronkelijke publiek hier direct bij betrokken was. Het ging over hen en was tot hen gericht. In de tweede plaats kan het worden toegepast op ieder ander die zich in soortgelijke omstandigheden bevindt, en daar hebben wij baat bij.

14

Openbaring en zijn eerste lezers

Dit geldt ook voor Openbaring. Dit is iets waar we bij Openbaring meestal niet aan denken. Wij denken dat Openbaring geschreven is aan ons, die in de eenentwintigste eeuw leven, en dat het gaat over ons in onze tijd. Niets wijst erop dat dit zo is. Dit is een brief die geschreven is aan zeven gemeenten die destijds bestonden. Johannes zei minstens vijf keer tegen hen:

Openbaring van Jezus Christus, die God Hem gegeven heeft om Zijn dienstknechten te laten zien wat spoedig moet geschieden, en Hij heeft die door Zijn engel gezonden en aan Zijn dienstknecht Johannes te kennen gegeven.

OPENBARING 1:1

Die woorden zouden iets betekenen voor het oorspronkelijke publiek. We mogen hen niet vergeten wanneer we het boek Openbaring lezen. Zij bestonden echt, en zij waren de mensen die Johannes in gedachten had toen hij dit schreef en die Jezus in gedachten had toen Hij het aan hen zond. Het is waar dat dingen die daar worden gezegd een bredere toepassing kunnen hebben. Wanneer je de zeven brieven aan de zeven gemeenten in de hoofdstukken 2 en 3 leest, lees je zeker iets wat lijkt op gewone brieven aan gemeenten. Daarin worden problemen besproken en oplossingen voor die problemen aangedragen.

Al die zeven soorten gemeenten vind je tegenwoordig terug. Sommige gemeenten lijken op de gemeente van Smyrna, sommige op de gemeente van Laodicea, sommige op de gemeente van Efeze en sommige op de gemeente van Pergamum. De boodschappen aan de gemeenten bevatten waarheden die overdraagbaar zijn op de moderne tijd. Maar de brieven hadden een oorspronkelijk publiek en het boek als geheel was gericht op wat hen bezighield. Dat is een belangrijk punt dat ontbreekt in het onderwijs van velen over het boek Openbaring.

15

Openbaring als profetie

We hebben het over een echte brief aan echte mensen. Het is allereerst een brief, zoals de meeste boeken van het Nieuwe Testament. Maar anders dan de meeste boeken van het Nieuwe Testament is het ook een profetie. In Openbaring 1:3 staat:

Zalig is hij die leest en zijn zij die horen de woorden van de profetie, en die in acht nemen wat daarin geschreven staat, want de tijd is nabij.

OPENBARING 1:3

Er is geen ander boek in het Nieuwe Testament, of het nu een brief is of niet, dat een profetisch boek is. Hoewel Openbaring dus net als andere boeken in het Nieuwe Testament een brief is, verschilt het ervan doordat het een profetie is.

Wat is een profetie? We hebben gezegd:

Wie echter profeteert, spreekt tot mensen woorden van opbouw en vermaning en troost.

1 KORINTHE 14:3

Wat is de inhoud van profetie? In hoofdzaak zijn dat een paar dingen. Dit geldt zowel voor profetie in het Oude Testament als voor profetie in het Nieuwe Testament. Er zijn tenslotte enkele zeer duidelijke overeenkomsten tussen Openbaring en bepaalde profetische boeken uit het Oude Testament, zoals Daniël, Ezechiël en Zacharia. Blijkbaar is er niet veel verschil tussen profetie in het Nieuwe Testament en profetie in het Oude Testament.

Het enige profetische boek uit het Nieuwe Testament dat we in onze Bijbel hebben, zou heel goed in de canon van de oudtestamentische profeten passen. Alleen spreekt het over Jezus, en zij doen dat niet in zulke specifieke bewoordingen. In andere bewoordingen doen ze dat wel. Welk profetisch boek je ook leest, je zult in profetie twee elementen aantreffen. Het ene is de verkondiging, oftewel de prediking, het bekendmaken van Gods boodschap aan de oorspronkelijke ontvangers. Dat lijkt meer

op prediking dan op iets anders. Het houdt in: “Dit is wat God wil dat jullie weten. Dit is wat jullie verkeerd doen. Hiervan moeten jullie je bekeren. Dit is wat God jullie belooft als jullie je omkeren en je bekeren.” Dat is wat de profeten doen: Jesaja, Jeremia, Ezechiël, Daniël en alle kleine profeten. Ze spreken als in een preek: “Dit is wat God wil dat jullie doen. Hierover is Hij ontstemd. Hiervan moeten jullie je bekeren.” Openbaring heeft dat ook, vooral in de eerste drie hoofdstukken. De zeven brieven aan de zeven gemeenten in de hoofdstukken twee en drie zijn een vorm van verkondiging, een profetische godsspraak aan de gemeenten.

Maar profeten voorspellen ook dingen. Geloof het of niet, bij de profeten in het Oude Testament is dit voorspellende element iets minder sterk aanwezig. We kennen honderden voorspellingen uit het Oude Testament, en die zijn er ook, maar er zijn duizenden verzen in de oudtestamentische profeten die helemaal niets voorspellen. In het Oude Testament zijn de profeten hoofdzakelijk predikers die soms dingen voorspellen. Bij het boek Openbaring ligt de verhouding andersom: het is grotendeels voorspellend en spreekt, vanuit het gezichtspunt van de schrijver, vooral over toekomstige gebeurtenissen, met daarnaast een paar hoofdstukken prediking. Maar beide elementen zijn aanwezig in het boek Openbaring, zoals ze in alle profetische boeken aanwezig zijn.

16

Openbaring als apocalyps

In dat opzicht past Openbaring wat zijn stijl betreft beter in de canon van de oudtestamentische profeten dan in het Nieuwe Testament. Maar het is een brief, en daardoor lijkt het op andere nieuwtestamentische boeken. Het is een profetie, en daardoor verschilt het van andere nieuwtestamentische boeken en lijkt het op heel wat oudtestamentische boeken. Vervolgens draagt het nog een derde pet. Het is ook wat wij een apocalyps noemen.

Ik heb het woord apocalyps al genoemd. Het betekent onthulling. Er is een woord dat christelijke leraren, predikers en geleerden gebruiken en dat je misschien wilt kennen: apocalyptisch. Het zal duidelijk zijn dat dit van het woord apocalyps komt. Maar wat is het verband tussen het woord apocalyptisch en het woord apocalyps?

Er bestaat een heel literair genre dat moderne Bijbelwetenschappers herkennen en dat in de intertestamentaire periode is ontstaan, in de eeuwen vóór de geboorte van Jezus maar na de afsluiting van het Oude Testament. Je weet misschien niet dat er vierhonderd jaar lagen tussen de afsluiting van het Oude Testament, met de profeet Maleachi, en de komst van Johannes de Doper aan het begin van het Nieuwe Testament. Die periode van vierhonderd jaar wordt de intertestamentaire periode genoemd.

In de tweede helft van die periode, de laatste tweehonderd jaar voordat Christus kwam, werden veel boeken geschreven door Joodse schrijvers. Moderne geleerden hebben die ontdekt en hebben ze apocalyptische literatuur genoemd. Het is een werkelijk bestaand genre, of een bepaalde schrijfstijl. Het wordt apocalyptisch genoemd omdat het qua stijl op het boek Openbaring lijkt.

Het is enigszins anachronistisch om deze literatuur apocalyptisch te noemen, want geleerden hebben haar die naam pas gegeven nadat ze het boek Openbaring kenden, dat de Apocalyps wordt genoemd. Omdat deze eerdere boeken, die vóór Openbaring geschreven zijn, pas vrij recent zijn gevonden, noemen geleerden ze eenvoudigweg apocalyptisch. Ze lijken op het boek Openbaring, hoewel in werkelijkheid het boek Openbaring op hen lijkt. Sommige waren een paar honderd jaar vóór het boek Openbaring geschreven.

Apocalyptische literatuur was buitengewoon populair onder de Joden en de vroege christenen. Veel van de christelijke boeken die in de eerste eeuw en aan het begin van de tweede eeuw werden geschreven en die voor opname in de canon van het Nieuwe Testament zijn overwogen, maar daarvan werden uitgesloten, waren apocalyptisch van stijl. Dit was een genre, net zoals sciencefiction tegenwoordig een literair genre is, of zoals kindersprookjes een ander literair genre zijn. Rap is een bepaald muziekgenre. De apocalypsie was onder de Joden een bepaald genre van religieuze geschriften, gedurende ongeveer tweehonderd jaar vóór het schrijven van het boek Openbaring en ongeveer honderd jaar daarna.

17

Kenmerken van apocalyptische literatuur

Openbaring werd dus geschreven midden in een tijd waarin deze stijl zeer populair was. Toch wisten christenen in moderne tijden niet veel over deze stijl, totdat in de jaren veertig een verzameling oude apocalyptische boeken werd ontdekt die kort vóór het christelijke tijdperk waren geschreven. Daardoor beseften geleerden dat het boek Openbaring niet zo uniek was als ze hadden gedacht. Ooit dachten ze dat het de nauwste verwantschap vertoonde met boeken als Daniël, Ezechiël en Zacharia, die eveneens dezelfde stijl bevatten. Ook daarin komt voor wat wij de apocalyptische stijl noemen. Maar Openbaring vertoont in feite een nauwere verwantschap met deze apocalyptische werken.

De Joodse apocalyptische werken waren niet geïnspireerd. Het waren gewoon populaire Joodse geschriften, zoals De Kronieken van Narnia van C. S. Lewis. De Kronieken zijn niet geïnspireerd, maar het is opbouwende christelijke lectuur. Christenen lezen ze met profijt, maar ze willen ze niet in de Bijbel opnemen, omdat Lewis geen geïnspireerde profeet of apostel was en ook niet beweerde dat te zijn. Ook de schrijvers van deze apocalyptische boeken beweerden niet dat ze profeten waren. Het waren gewoon schrijvers die iets wilden zeggen, en de populaire manier om dat te zeggen was door middel van het apocalyptische genre.

In deze stijl wordt meestal over aardse gebeurtenissen geschreven alsof het geen aardse gebeurtenissen zijn, bijna in de stijl van een sprookje. Draken, monsters, oorlogen aan de hemel en dergelijke dingen behoren in het algemeen tot de apocalyptische literatuur. In apocalyptische literatuur verschijnt er doorgaans een engel aan een schrijver, leidt hem rond, laat hem dingen zien en legt ze voor hem uit. Dat gebeurt ook in Daniël en het boek Openbaring. Het enige verschil is dat er in de populaire apocalyptische werken uit de intertestamentaire periode geen echte engelen waren die dat deden. Dat was gewoon de stijl van de schrijver, een beetje zoals toen John Bunyan De Christenreis schreef. Het begint met: „Ik droomde en ik zag een man met een last op zijn rug.” Daarna vertelt hij het verhaal. Als je De Christenreis hebt gelezen, ben je beter toegerust om te begrijpen hoe apocalyptische literatuur werkt. Het doet zich voor als iets wat gezien is. John Bunyan heeft die droom niet echt gehad, tenminste, dat denk ik niet. Hij zat in de gevangenis en hij zou de droom gehad kunnen

hebben. Maar hij had beslist een geweldig geheugen als hij al die dingen gedroomd heeft en ze onthouden heeft om ze op te schrijven, want het boek is erg dik. Ik denk dat hij het gewoon als een opbouwend fictief werk heeft geschreven en het heeft ingekaderd met het beeld van een droom die hij had gehad. C. S. Lewis deed hetzelfde toen hij *De grote scheiding* schreef, en het is een populaire manier van schrijven.

18

Een vertrouwd genre voor de eerste lezers

Zo schreven ook de apocalyptische schrijvers — niet Johannes, maar de apocalyptische schrijvers die vóór hem kwamen — hun religieuze fictie met de bewering dat engelen naar hen toe waren gekomen en hun dingen hadden laten zien, enzovoort. De overige apocalyptische literatuur heeft ons werkelijk geholpen om het boek *Openbaring* te kunnen begrijpen. Natuurlijk is het boek *Openbaring* anders dan elk ander boek dat we waar dan ook lezen, tenzij je apocalyptische literatuur hebt gelezen. In dat geval lijkt het sterk op boeken die je al eerder hebt gelezen.

De eerste lezers hadden veel apocalyptische literatuur gelezen. Het was in hun tijd het populairste genre van religieuze fictie dat in omloop was. Daarom inspireerde God een boek waarin dat genre werd gebruikt en waarin Zijn boodschap op dezelfde manier werd overgebracht als in de andere apocalyptische boeken. Het verschil was dat dit Gods boodschap was, geopenbaard door echte engelen aan een echte apostel, en dat maakt het anders dan de overige boeken. Maar in andere opzichten zijn de stijl en de manier van communiceren hetzelfde.

In de voorzienigheid van God is er voor ons een voorbeeld bewaard gebleven van apocalyptische literatuur die vóór de tijd van Christus is geschreven. Die kunnen we gemakkelijk uitleggen, omdat het gaat om een apocalyptische proloog en een apocalyptische epiloog die aan het prozaïsche boek *Esther* zijn toegevoegd. Het boek *Esther* is ongeveer zo prozaïsch als welk boek in de Bijbel dan ook. God wordt er niet eens in genoemd. Het vertelt gewoon een heel interessant verhaal waarin de voorzienigheid van God zo duidelijk zichtbaar is, dat je niet eens merkt dat God niet wordt genoemd. Je leest het boek *Esther* en hebt het gevoel dat je God door het hele

boek heen hebt gezien, maar Hij wordt nooit genoemd, omdat de voorzienigheid van God in het hele boek Esther zo opvallend is. Het verhaal wordt in ieder geval als letterlijke geschiedenis verteld, zodat we precies weten wat er is gebeurd.

19

Apocalyptische toevoegingen aan Esther

Jaren na de tijd van Esther, toen apocalyptische literatuur populair was, schreef een onbekende schrijver die beweerde Mordechai te zijn een apocalyptische proloog bij het boek Esther en een apocalyptische epiloog in de stijl die in zijn tijd populair was, namelijk de apocalyptische stijl. Mordechai was natuurlijk een van de hoofdpersonen in het boek Esther, een neef of oom van Esther en een held in het boek. Esther is de echte held in het boek, maar Mordechai is zoiets als de tweede held. Deze auteur, die beweerde Mordechai te zijn maar dat niet was, leefde honderden jaren na de tijd van Mordechai.

Het interessante is dat hij beweerde dat wat hij schreef een droom was en dat hij, toen het verhaal zich voltrok, besepte hoe de droom in vervulling was gegaan. Met andere woorden, het verhaal van Esther zoals wij het van God hebben, is het verhaal dat in deze apocalyptische gedeelten wordt samengevat, maar dat zou je niet weten. Dit is heel nuttig, want we kunnen deze apocalyptische gedeelten lezen en zeggen: „Dat klinkt als het boek Openbaring, maar dat is het niet. Het is het boek Esther.”

Deze anonieme auteur, die beweerde Mordechai te zijn, schreef wat hierop volgt. Deze gedeelten staan nog steeds in de katholieke Bijbel, omdat ze deel uitmaken van de apocriefen. De katholieke Bijbel bevat deze proloog en epiloog als toevoegingen aan het boek Esther, hoewel ze oorspronkelijk geen deel uitmaakten van het boek Esther en eeuwen later werden geschreven. Aan het begin komt de anonieme auteur die beweert Mordechai te zijn aan het woord.

Kijk, lawaai en verwarring, donderslagen en een aardbeving, onrust op aarde. En kijk, twee grote draken kwamen naar voren, allebei klaar om te vechten, en ze brulden verschrikkelijk. Toen ze brulden, maakte ieder volk zich klaar voor de oorlog, om tegen het volk van de rechtvaardigen te vechten. En kijk, er kwam een dag van duisternis en somberheid, van ellende en nood, van rampspoed en grote onrust op aarde. En het hele volk van de rechtvaardigen raakte in beroering; ze waren bang voor

de rampen die hen bedreigden en stonden op het punt om ten onder te gaan. Toen riepen ze tot God, en uit hun geroep kwam, alsof het uit een klein bronnetje kwam, een grote rivier met een overvloed aan water voort. Het werd licht en de zon kwam op, en de nederigen werden verheven en vernietigden degenen die in aanzien stonden.

20

De droombeelden van Esther uitgelegd

Hoewel dit niet precies klinkt als een bepaalde passage in het boek Openbaring, ziet het eruit als een passage die gemakkelijk in het boek Openbaring zou passen. Als je het daarin zou lezen, zou je niet stilstaan en denken: „Dat is anders”, want dat is het niet. Het is vrijwel hetzelfde. Het is hetzelfde soort geschrift als Openbaring: draken, rivieren, licht, wereldoorlogen en aardbevingen. Het staat er allemaal in. Maar daarna volgt het boek Esther. Aan het einde van het canonieke boek Esther schrijft dezelfde hand een epiloog.

Hij schrijft een epiloog, en die hebben we hier ook. Hij zegt:

Ik herinner me de droom die ik hierover had, en alles daarin is uitgekomen. Het kleine stroompje dat een rivier werd, en het licht, de zon en de overvloed aan water — die rivier is Esther, met wie de koning trouwde en die hij koningin maakte. De twee draken zijn Haman en ik. De volken zijn degenen die bijeenkwamen om de naam van de Joden uit te wissen, en mijn volk —dit is Israël—

dat tot God riep en werd gered.

Met andere woorden, hij zegt dat die hele proloog eenvoudigweg een samenvatting van het boek Esther was. Maar hij klonk niet erg als het boek Esther. Hij klonk als het einde van de wereld. Maar de waarde van deze specifieke voorbeelden van apocalyptische literatuur is dat we ze met het werkelijke verhaal in proza kunnen vergelijken en kunnen zeggen: „O, goed, dus een vrouw wordt op die en die manier gebruikt in de voorzienigheid van God om haar volk te sparen.” Een apocalyptische schrijver schrijft over draken die met elkaar vechten, een rivier die de aarde vult, aardbevingen, tumult en grote verdrukking. Met andere woorden, alles wat kenmerkend is voor apocalyptisch schrijven staat hier, omdat dit er een voorbeeld van is.

Maar we kunnen zien dat het niet over draken, wereldoorlogen, aardbevingen en rivieren gaat. Het gaat over een tamelijk interessant romantisch verhaal. Hoewel daarin duidelijk veel bewijs te zien is dat Gods voorzienigheid werkzaam is, is het zelf werkelijk een heel aards verhaal. Het is een verhaal dat je eerder in een geschiedenisboek zou kunnen lezen dan in sciencefiction. Het gaat bijvoorbeeld niet over de ruimte of over het einde van de wereld.

21

Beeldtaal en aardse gebeurtenissen

Het boek Openbaring is duidelijk in deze stijl geschreven, en dat roept vragen op. Wat stellen diezelfde beelden in het boek Openbaring voor? Is het mogelijk dat beelden van dezelfde soort dingen voorstellen die eigenlijk heel aards zijn, normale soorten gebeurtenissen, maar dan op deze fantastische manier beschreven? Het is beslist iets waarover we moeten nadenken. Het is iets wat we niet zouden weten als we niet vertrouwd waren met apocalyptische literatuur. De meeste mensen zijn daar beslist niet vertrouwd mee. De meeste christenen niet. Maar er zijn genoeg voorbeelden van beschikbaar om te lezen, dus het is tegenwoordig niet nodig om er onbekend mee te zijn.

De eerste lezers waren er niet onbekend mee. Ze kenden die literatuur heel goed en zouden het boek hebben benaderd als een apocalyptisch geschrift. Daarom zouden zij andere vooronderstellingen hebben gehad dan wij misschien in de eenentwintigste eeuw, wanneer we er zonder enige voorkennis en geheel onvoorbereid aan beginnen. Zij zouden natuurlijk tot andere conclusies komen.

Het boek Openbaring kent drie genres: de briefvorm, het profetische en het apocalyptische genre. In sommige canonieke boeken staan apocalyptische passages, zoals in Jesaja, Daniël, Ezechiël en Zacharia, en ook in Jezus' rede op de Olijfberg in Mattheüs 24. Het grootste deel van de Schrift is echter voor het merendeel niet in een apocalyptische stijl geschreven, maar Openbaring is dat van begin tot eind wel.

22

Hoe Openbaring van andere apocalypsen verschilt

De meeste apocalyptische geschriften die zijn gevonden, verschillen op een aantal manieren van Openbaring. Ten eerste beweert Openbaring een geïnspireerde profetie te zijn. De andere doen dat niet. De andere apocalyptische geschriften liegen over wie ze heeft geschreven. De apocalyptische geschriften dragen bijvoorbeeld namen als het Testament van de Twaalf Patriarchen, het boek Henoch en het boek Baruch. Baruch was de schrijver van Jeremia. Geen van deze boeken is door die mannen geschreven, maar ze beweren van wel. Het boek Henoch is niet door Henoch geschreven. Het boek Baruch is niet door Baruch geschreven. Het boek van de Twaalf Patriarchen is niet door een van de twaalf patriarchen geschreven.

In de intertestamentaire periode was het voor degenen die apocalyptische literatuur schreven gebruikelijk om te liegen over wie de auteur van hun boeken was, zodat ze hun boeken een schijn van gezag konden geven. Ze zijn allemaal anoniem geschreven. Niemand weet wie ze werkelijk heeft geschreven, maar de auteurs beweren beroemde mensen te zijn die eeuwen vóór hen hadden geleefd.

In dat opzicht verschilt Openbaring van andere apocalypsen. De schrijver doet dat niet. Hij beweert niet dat hij een beroemd iemand is. Misschien is hij de apostel Johannes, maar dat zegt hij niet. Hij noemt zichzelf gewoon Johannes. Hij beweert niet dat hij een beroemd iemand uit een eerdere generatie of van eeuwen daarvoor is. Als hij niet werkelijk Johannes is, liegt hij over wie hij is. Maar als hij zou liegen over wie hij was, zou hij waarschijnlijk zeggen: Johannes de apostel, Johannes de zoon van Zebedeüs, of Johannes de Zoon des donders, of iets dergelijks, om te doen alsof hij een apostel was. De auteur beweert niet dat hij een apostel is. Hij zegt alleen: 'Ik, Johannes', en neemt aan dat zijn lezers hem kennen. Zijn lezers kennen hem, en dat is zijn echte naam. Op die manier verschilt het dus van andersoortige apocalypsen.

Ook doet het boek Openbaring een beroep op de lezers om zich te bekeren. De andere apocalypsen stellen de Joden voor als de rechtvaardige mensen die door slechte mensen worden vervolgd. Ze roepen het volk van God niet op zich te bekeren, maar bemoedigen hen juist met de gedachte dat God aan hun kant staat. In het boek

Openbaring krijgen minstens vijf van de zeven gemeenten te horen dat ze zich maar beter kunnen bekeren, omdat ze anders zwaar in de problemen komen met God. Het is dus een boek dat oproept tot bekering. Het wijst zelfs de gemeente terecht. Het is geschreven door de man die beweert het geschreven te hebben, wie hij ook geweest mag zijn.

23

Johannes de apostel of een andere Johannes

Ik ben ervan overtuigd dat hij de apostel Johannes is, en we zullen laten zien waarom. Laten we dat trouwens nu maar doen. Laten we het hebben over het auteurschap van het boek. Dat is heel belangrijk. Op vijf plaatsen noemt de auteur zichzelf eenvoudigweg Johannes. Hij geeft geen nadere uitleg. Er was in de eerste eeuw beslist meer dan één christen die Johannes heette. Er kunnen zelfs duizenden christenen zijn geweest die Johannes heetten, al was Johannes in het Israël van de eerste eeuw misschien niet zo'n populaire naam als in het hedendaagse Amerika, waar John een bijzonder veelvoorkomende naam is. Maar we kennen nog andere mensen die Johannes heetten. De vader van de apostel Petrus heette zelfs Johannes. Johannes is de Griekse vorm van Jona, en Jezus noemde Petrus de zoon van Jona of de zoon van Johannes. En de apostel Johannes heette natuurlijk Johannes.

Er is ook een man bekend die een oudste was, een presbyter van de gemeente van Efeze, en Johannes heette. We weten heel weinig over hem. Wat we wel weten, komt uit een citaat van een kerkvader die Papias heette. Papias was aan het einde van de eerste eeuw een zeer goed geïnformeerde man. Hij had mensen gekend die de apostelen hadden gekend. Hij schreef zes boeken. Die zijn allemaal verloren gegaan. We hebben er geen enkel meer. Maar we kennen enkele passages uit zijn boeken, omdat een kerkgeschiedschrijver die Eusebius heette, toen ze nog bestonden, in het jaar 325 een aantal stukken uit Papias citeerde. Hoewel het eigenlijke werk van Papias dus verloren is gegaan, zijn er fragmenten van zijn werk bewaard gebleven in de geschriften van Eusebius, de vroegste kerkgeschiedschrijver van wie we weten, afgezien van Lukas.

In een van de citaten van Papias in het werk van Eusebius, dat ik je onderaan bladzijde twee heb gegeven, zei Papias: “Want ik heb er nooit, zoals velen, behagen in geschept te luisteren naar mensen die veel dingen vertellen, maar naar hen die de waarheid onderwijzen. Maar als ik ergens iemand ontmoette die een volgeling van de oudsten was geweest, zorgde ik ervoor na te vragen wat de uitspraken van de oudsten waren: wat Andreas, Petrus of Filippus had gezegd; wat Thomas, Jakobus, Johannes, Mattheüs of een andere discipel van onze Heere had gezegd; wat Aristion en de presbyter Johannes, discipelen van de Heere, hadden gezegd.”

We weten niet wie Aristion was, maar van hem en Johannes wordt gezegd dat ze presbyters waren, discipelen van de Heere, maar geen apostelen. Deze Johannes wordt afzonderlijk van de apostel Johannes genoemd, want in de regel daarboven spreekt hij duidelijk over Thomas, Jakobus, Johannes, Mattheüs en de andere discipelen. Er is hier duidelijk meer dan één Johannes.

Papias had contact met mensen die deze personen hadden gekend. Hij leefde in die overgangsgeneratie na de dood van de apostelen, toen er nog vrij veel levende getuigen waren van wat er gezegd was. Hij zei: telkens wanneer ik deze mensen tegenkwam, wilde ik weten wat de apostelen en anderen hadden gezegd. Ik wilde ook weten wat Aristion had gezegd, en de presbyter Johannes.

Wie is de presbyter Johannes? Dat weten we niet. Maar in de derde eeuw zei Origenes dat er in Efeze twee christelijke graven uit de eerste eeuw waren waarop de naam Johannes stond. Hij nam aan dat het ene graf van de apostel Johannes was, die volgens de overlevering in Efeze stierf, en het andere misschien van deze presbyter Johannes in Efeze.

24

Het verschil in Griekse schrijfstijl

Er is eigenlijk geen reden om het boek Openbaring aan deze presbyter Johannes toe te schrijven, behalve de moeilijkheden die ontstaan wanneer je het toeschrijft aan dezelfde auteur als de man die het Evangelie en de brieven schreef. Het Evangelie van Johannes en de drie brieven van Johannes lijken namelijk allemaal sterk op elkaar wat stijl, inhoud en nadruk betreft. Iedereen die het Evangelie van Johannes heeft gelezen en vertrouwd is geraakt met het taalgebruik ervan, en vervolgens verdergaat met de

brieven van Johannes, heeft sterk het gevoel dat hij de geschriften van dezelfde man leest. Maar wanneer je bij Openbaring komt, is dat niet zo duidelijk. Als je het in het Grieks leest, is het bijna duidelijk dat het niet dezelfde man is.

Zoals ik al zei, behoren de andere geschriften die aan Johannes worden toegeschreven tot het meest verzorgde Grieks. Niet het hele Nieuwe Testament is in goed Grieks geschreven. Paulus schreef bijvoorbeeld niet erg goed in het Grieks. Zijn grammatica en woordkeus waren niet volmaakt, en wat zijn literaire stijl betreft, beschouwen geleerden Paulus niet als een erg goede schrijver in het Grieks. Lukas daarentegen was voortreffelijk. Johannes was voortreffelijk. Wie het boek Hebreeën ook geschreven heeft, hij was voortreffelijk. Sommige boeken zijn in zeer hoogstaand Grieks geschreven en andere in wat minder hoogstaand Grieks. De boeken van Johannes, met uitzondering van Openbaring, behoren tot de allerbeste. Ze zijn geschreven door iemand die het Grieks heel, heel goed beheerste.

Daar staat tegenover dat de schrijver van Openbaring het Grieks niet erg goed leek te beheersen. Dit wordt overal door behoudende evangelische geleerden erkend. J. H. Moulton zei bijvoorbeeld over Openbaring: „De grammatica struikelt voortdurend. Het idioom is dat van een vreemde taal”, aangezien de schrijver geen moedertaalspreker van het Grieks was. „Zijn hele stijl is die van een schrijver die de literaire vorm niet kent en er ook niet om geeft.” Niet erg vleidend, maar iets vleiender dan het volgende citaat. Dat komt van Earl Rademacher, die zei: „Het boek Openbaring is het meest ongekultiveerde literaire werk dat uit de oudheid tot ons is gekomen.”

Of dit nu overdreven of volkomen juist is, het vormt een duidelijk contrast met het verzorgde Grieks van de andere geschriften die aan dezelfde schrijver worden toegeschreven. Al sinds de vroegste tijden, in elk geval sinds de derde eeuw, zijn er mensen geweest die ontkenden dat de apostel Openbaring geschreven kon hebben, vrijwel alleen om deze reden.

Soms werd nog een andere reden gegeven. Ze geloofden dat het boek Openbaring een toekomstig duizendjarig rijk leerde. De vroegste christenen geloofden die leer niet. Ze zeiden dat de gnostici de eersten waren die dat leerden. Daarom dachten sommige vroege kerkvaders — Eusebius, de kerkhistoricus, dacht dat bijvoorbeeld — dat Cerinthus, de gnostische ketter, Openbaring geschreven had. Geen goede theorie, naar mijn mening, aangezien de schrijver Johannes heette. Maar het punt is dat er enige theologische bezorgdheid bestond, omdat de meeste christenen niet in een toekomstig

duizendjarig rijk geloofden. Als ze Openbaring 20 lazen, klonk het alsof de schrijver daar wel in geloofde. En in de vroegste tijd was dat een leer die met de gnostici in verband werd gebracht, niet met de christenen. Maar daar kwamen ze overheen. Veel christenen gingen de premillennialistische visie aanhangen, en natuurlijk hangt een groot aantal van hen die tegenwoordig aan.

Maar vooral de Griekse stijl was het struikelblok, en sommigen konden daar gewoon niet overheen komen. Er zijn hedendaagse commentatoren die zeggen: „We weten niet wie het boek Openbaring geschreven heeft, maar één ding weten we absoluut zeker: het is niet dezelfde persoon die die andere boeken van Johannes heeft geschreven.” Ze zeggen dat uitsluitend op grond van het enorme verschil in grammatica.

25

Mogelijke verklaringen voor het stijlverschil

Dat zijn echter geen onoverkomelijke bezwaren. Nu komt dat van mij, iemand die geen Grieks leest. De mannen die de echte kenners van het Grieks zijn, zeggen dat het niet dezelfde man kan zijn. Hier heb je iemand die geen regel Grieks kan lezen, en ik zeg dat het geen probleem is. Maar er is een reden waarom ik dat zeg. Je hoeft namelijk niet veel Grieks te kennen om te kunnen zien op welke manieren het probleem kan worden opgelost. Velen die wel Grieks lezen, hebben opgemerkt dat het op verschillende manieren kan worden opgelost.

In Handelingen 4:13 wordt ons verteld dat Johannes een ongeschoolde leek was. Het Sanhedrin verwonderde zich over Petrus en Johannes, omdat ze zoveel invloed hadden onder het volk en zo welbespraakt waren, maar het beseftte dat ze geen scholing hadden gehad. Johannes was een ongeletterde man. Waarschijnlijk schreef hij niet erg goed Grieks. Het is heel goed mogelijk dat zijn Grieks niet beter was dan het Grieks in het boek Openbaring.

Maar één verschil tussen het schrijven van het boek Openbaring en het schrijven van de andere boeken is dat hij het boek Openbaring mogelijk op het eiland Patmos schreef. De andere boeken die hij schreef, zijn waarschijnlijk vanuit Efeze geschreven, in een gemeente waar mensen met literaire vaardigheden waren. De meeste geschriften van het Nieuwe Testament zijn niet door de hand van de schrijver zelf opgeschreven, maar door iemand die men een amanuensis noemt. Een amanuensis is

iemand die wij misschien een secretaris zouden noemen, maar hij was meer dan een secretaris. Hij schreef niet alleen een dictaat op. Dat deed hij wel — hij nam een dictaat van de schrijver op — maar hij leverde ook enige literaire inbreng.

Iedereen weet dat wanneer je een brief of iets anders dicteert, je niet werkelijk precies zo praat als je zou schrijven. Een amanuensis die een dictaat opnam, nam de woorden van de spreker en verwerkte die tot een literair stuk.

26

Amanuenses bij Petrus en Paulus

Petrus bijvoorbeeld: de stijl van 1 Petrus verschilt sterk van de stijl van 2 Petrus. Petrus zegt in 1 Petrus 5:12 dat hij met de hulp van Silvanus schrijft. Volgens deze uitleg betekent dit dat Silvanus zijn dictaat opneemt en als amanuensis optreedt. Mogelijk heeft hij 2 Petrus zonder Silvanus geschreven, en dat zou verklaren waarom 1 en 2 Petrus verschillende stijlen hebben.

Paulus maakte vaak gebruik van een amanuensis, hoewel hij soms eigenhandig schreef. Wanneer hij dat deed, was het zo uitzonderlijk dat hij zei:

Zie met wat een grote letters ik u met mijn eigen hand schrijf:

GALATEN 6:11

vooral in Galaten.

Maar Romeinen bijvoorbeeld is niet door de hand van Paulus geschreven. Hij dicteerde het aan een man die Tertius heette. We weten dat, omdat Romeinen 16 voornamelijk bestaat uit een lijst met groeten die Paulus aan vrienden in Rome laat overbrengen. Op een bepaald moment moet hij even gestopt zijn om een slok water te nemen of zoiets. In Romeinen 16 vind je deze zin:

Ik, Tertius, die de brief geschreven heb, groet u in de Heere.

ROMEINEN 16:22

Daarna gaan de groeten van Paulus verder. Paulus moet dus even adem hebben gehaald of zoiets, en Tertius besloot: ‘Hé, ik wil even vermelden dat ik ook de groeten doe.’ Hij was duidelijk degene die zei dat hij de brief had geschreven.

In welke mate Johannes bij het schrijven van het Evangelie van Johannes en de brieven van Johannes gebruikmaakte van de diensten van een schrijfsecretaris, kunnen we niet zeggen. Maar hij was in Efeze, waar zulke diensten beschikbaar waren. Toen hij als gevangene op het eiland Patmos was, kon hij uiteraard geen schrijfsecretaris inschakelen en moest hij in zijn eigen stijl schrijven.

Dat zou gemakkelijk kunnen verklaren waarom Openbaring is geschreven door Johannes, een man die niet literair onderlegd was, terwijl hij de andere boeken die aan hem worden toegeschreven dicteerde, waarschijnlijk aan een schrijfsecretaris die het Grieks wat beter beheerste en professioneel en gepolijst schreef. Dat zou veel verklaren. Het zou het probleem beslist oplossen.

Een alternatieve oplossing die mensen hebben voorgesteld, is dat Johannes alle boeken heeft geschreven, maar dat hij de andere boeken in zijn normale gemoedstoestand schreef. Toen hij Openbaring schreef, verkeerde hij in een opgewonden gemoedstoestand. Hij probeerde de visioenen bij te houden terwijl die aan hem voorbijtrokken en schreef in hakerig Grieks. Ik weet het niet. Met andere woorden, er zijn manieren om dit op te lossen. Het is niet nodig om aan te nemen dat het grote verschil in Griekse stijl wel op een andere auteur moet wijzen.

27

Bewijs voor Johannes als auteur

Er zijn in feite een paar zeer sterke redenen om te pleiten voor dezelfde auteur. Een daarvan is dat de auteur zichzelf eenvoudigweg Johannes noemt. Als iemand tijdens het leven van de apostel Johannes een boek schreef en zichzelf eenvoudigweg Johannes noemde, terwijl hij niet de apostel Johannes was, zou dat verwarring oproepen. Niemand zou weten wie dit was. Ze zouden zelfs kunnen denken dat het de apostel Johannes was, maar dat zei hij niet. De apostelen maakten altijd duidelijk wie ze waren, of deden dat gewoonlijk, als er ook maar enige kans op verwarring bestond. Maar als Johannes de laatste nog levende apostel was toen dit werd geschreven — of hij dat nu wel of niet was — zou hij de beroemdste man in de gemeente zijn die

Johannes heette. Hij was de enige Johannes die apostel was. Misschien was hij de laatste nog levende apostel. Hij zou de oude man van de gemeente zijn geweest, de beroemdste man die Johannes heette. Het is alsof je het over evangelisten hebt en zegt: 'Billy.' Moet ik nog meer zeggen? Iedereen weet wie Billy is, voorlopig tenminste. Nadat hij sterft, kan dat anders zijn. Er kan een andere Billy opstaan. Maar als iemand tijdens het leven van de apostel Johannes eenvoudigweg 'Johannes' zei, zou het publiek niet weten wie hij was, tenzij hij die Johannes was. Dat er geen enkele nadere aanduiding nodig was om hem preciezer te identificeren, wijst er sterk op dat hij dé Johannes was, de beroemdste Johannes, de Johannes die bij zijn lezers geen introductie nodig had: de apostel Johannes.

Dit geloofden alle vroege kerkvaders in de eerste twee of drie eeuwen, en daar lijken ze goede redenen voor te hebben gehad. Hier is nog een reden om te denken dat dezelfde auteur al die boeken heeft geschreven. Hoewel de Griekse stijl anders is, zijn bepaalde ideeën, gedachten en woorden in Openbaring vrijwel hetzelfde als in de andere boeken. Hier volgen enkele voorbeelden.

Het woord logos, dat 'woord' betekent, wordt alleen in de johanneïsche literatuur als titel voor Jezus gebruikt, dat wil zeggen, in de literatuur die Johannes heeft geschreven. Het staat natuurlijk het bekendst in Johannes 1:1:

In het begin was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God.

JOHANNES 1:1

de Logos. Maar het staat ook in 1 Johannes 1, waar hij zegt:

Wat er was vanaf het begin, wat wij gehoord hebben, wat wij gezien hebben met onze ogen, wat wij aanschouwd hebben en onze handen getast hebben van het Woord des levens

1 JOHANNES 1:1

waarmee hij verwijst naar Jezus, de Logos. Johannes duidt Jezus in zijn Evangelie en zijn brief dus aan als Logos. Zo ziet Johannes Jezus ook in Openbaring 19:13 op een wit paard, en Zijn Naam wordt de Logos genoemd, het Woord van God. Buiten deze drie

plaatsen is er in de Bijbel geen tekst die duidelijk over Christus spreekt met de titel Logos. Alleen Johannes doet dat, en Openbaring doet dat. Op zichzelf is dat niet genoeg, maar soortgelijk bewijs stapelt zich op.

Zo neemt ook de aanduiding van Christus als het Lam een zeer prominente plaats in het boek Openbaring in. Ongeveer 27 keer wordt Jezus in het boek Openbaring het Lam genoemd. Elders in de Bijbel wordt Hij niet het Lam genoemd, behalve in het Evangelie van Johannes, hoofdstuk 1, waar Johannes de Doper tweemaal wordt aangehaald met de woorden:

Zie, het Lam van God.

JOHANNES 1:29,36

Voor ons is ‘Lam’ een heel gebruikelijke benaming voor Christus. Veel van onze christelijke iconografie en kunst heeft Hem als een lam afgebeeld. Maar het zou ons kunnen verbazen hoe afwezig die titel in de Schrift is, met uitzondering van Johannes 1 en het boek Openbaring. Daar komt het idee vandaan dat Jezus het Lam is: uit de geschriften van Johannes op die twee plaatsen.

28

Water des levens en overwinnen

Zo roept Jezus in Johannes 7:37 en 38 iedereen die dorst heeft op om naar Hem toe te komen en van het water des levens, het levende water, te drinken. Dezelfde uitnodiging wordt in Openbaring 22:17 gegeven:

En de Geest en de bruid zeggen: Kom! En laat hij die het hoort, zeggen: Kom! En laat hij die dorst heeft, komen; en laat hij die wil, het water des levens nemen, voor niets.

OPENBARING 22:17

Dit staat alleen in Johannes en Openbaring. Nergens anders in de Schrift wordt naar zoiets verwezen.

De uitdrukking wie overwint of een verwijzing naar Christus als Degene Die overwint, of naar de discipelen als degenen die overwinnen, is heel kenmerkend voor Johannes. In Johannes 16:33 zegt Jezus:

Deze dingen heb Ik tot u gesproken, opdat u in Mij vrede zult hebben. In de wereld zult u verdrukking hebben, maar heb goede moed: Ik heb de wereld overwonnen.

JOHANNES 16:33

In 1 Johannes 2:14 zegt Johannes:

Ik heb u geschreven, vaders, omdat u Hem kent Die er vanaf het begin is. Ik heb u geschreven, jonge mannen, omdat u sterk bent en het Woord van God in u blijft en u de boze hebt overwonnen.

1 JOHANNES 2:14

In 1 Johannes 5 staat:

Wie gelooft dat Jezus de Zoon van God is, overwint de wereld. En dit is de overwinning die de wereld overwonnen heeft: ons geloof.

1 JOHANNES 5:4-5

Bij elke gemeente in Openbaring staat een uitnodiging voor wie overwint. Jezus wordt in Openbaring 5 voor het eerst gezien in een andere verschijningsvorm dan in hoofdstuk 1, namelijk als een Lam. Wanneer Hij in Openbaring 5 voor het eerst in een andere verschijningsvorm in het visioen wordt geïntroduceerd, volgens mij in vers 5, zegt de oudste die tot Johannes spreekt:

En een van de ouderlingen zei tegen mij: Huil niet. Zie, de Leeuw Die uit de stam van Juda is, de Wortel van David, heeft overwonnen om de boekrol te openen en zijn zeven zegels te verbreken.

OPENBARING 5:5

Het is hetzelfde woord: overwinnen. Openbaring 12:11 spreekt over de geestelijke strijd van christenen tegen satan en zegt:

En zij hebben hem overwonnen door het bloed van het Lam en door het woord van hun getuigenis, en zij hebben hun leven niet liefgehad tot in de dood.

OPENBARING 12:11

—hetzelfde woord—

Overwinnen, overwinnen, overwinnen. Het komt alleen voor in de geschriften van Johannes. Het staat in het Evangelie van Johannes. Het staat in de brief van Johannes. Het staat in Openbaring.

29

Johanneïsche taal en de twee opstandingen

Openbaring bevat veel termen die duidelijk kenmerkend zijn voor Johannes. Dat wil zeggen: termen die nergens anders voorkomen, behalve elders in de geschriften van Johannes. Het woord 'waar' komt natuurlijk vaak voor in de hele Schrift, maar er is een bepaald Grieks woord voor 'waar'. Er is meer dan één woord voor 'waar', maar dit specifieke woord, *alethinos*, komt negen keer voor in het Evangelie van Johannes, vier keer in 1 Johannes, tien keer in Openbaring en slechts vijf keer in de rest van het Nieuwe Testament bij elkaar. Met andere woorden, alleen al in 1 Johannes komt het bijna even vaak voor als in de rest van het Nieuwe Testament. Maar in het Evangelie van Johannes komt het tweemaal zo vaak voor, en in het boek Openbaring eveneens tweemaal zo vaak. Hoewel het niet uitsluitend bij Johannes voorkomt, is het heel

duidelijk een term die Johannes graag en veel gebruikt, terwijl anderen dat niet doen. De verwijzing naar de eerste opstanding in Openbaring 20:5 is een heel geheimzinnige uitdrukking:

Maar de overigen van de doden werden niet weer levend, totdat de duizend jaar tot een einde gekomen waren. Dit is de eerste opstanding.

OPENBARING 20:5

Wat is de eerste opstanding?

Als je bijna elk boek in het Nieuwe Testament leest dat over de opstanding spreekt, wordt er steeds maar één opstanding genoemd: de opstanding op de laatste dag, aan het einde, wanneer Jezus komt om de levenden en de doden te oordelen, wanneer Hij op de dag van Zijn terugkeer de schapen en de bokken tevoorschijn roept. Er is één opstanding. Maar Openbaring spreekt over de eerste opstanding, wat erop wijst dat er minstens twee zijn. Waar komt dat idee vandaan? Waar kunnen we daar een uitleg van vinden?

Er is maar één plaats in de Schrift, en dat is in het Evangelie van Johannes, Johannes 5. Johannes 5 noemt in de verzen 28 en 29 een lichamelijke opstanding. Jezus zei:

Verwonder u daar niet over, want de tijd komt waarin allen die in de graven zijn, Zijn stem zullen horen, en zij zullen eruitgaan: zij die het goede gedaan hebben, tot de opstanding ten leven, maar zij die het kwade gedaan hebben, tot de opstanding ter verdoemenis.

JOHANNES 5:28-29

Allen die in de graven zijn—dat zijn lichamen.

Maar vier verzen eerder, in Johannes 5:24, zegt Jezus:

Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Wie Mijn woord hoort en Hem gelooft Die Mij gezonden heeft, die heeft eeuwig leven en komt niet in de verdoemenis, maar is uit de dood overgegaan in het leven.

JOHANNES 5:24

Jezus zei dat degenen die Zijn woorden hebben gehoord en geloofd, al zijn overgegaan van een toestand van dood naar een toestand van leven. Dat is een opstanding.

In Johannes 5 spreekt Jezus over twee opstandingen: een geestelijke opstanding, die christenen door geloof al hebben meegemaakt. Paulus verwijst er in Efeze ook naar. Hij zegt:

Ook u heeft Hij met Hem levend gemaakt, u die dood was door de overtredingen en de zonden,

EFEZE 2:1

Wedergeboren worden is een geestelijke overgang van de dood naar het leven. Het is een opstanding.

Jezus noemt er twee in slechts één passage, Johannes 5: de geestelijke opstanding, die christenen al hebben meegemaakt, en de lichamelijke opstanding, die iedereen aan het einde van het tijdperk nog moet meemaken. Zo geven alleen Johannes en Openbaring aan dat christenen twee opstandingen meemaken: één nu en één later. Het is de theologie van Johannes.

30

Gedeelde beelden en uitdrukkingen

Er is een Griekse woordgroep, ektereo, die slechts tweemaal in de Bijbel voorkomt. Ze wordt vertaald als 'bewaren voor', of 'bewaken uit', of 'weghouden uit'. Ik denk dat de vertaling die ik gebruik het zou vertalen als 'bewaren voor'. Ze staat in Openbaring 3:10, waar Jezus zegt:

Omdat u het woord van Mijn volharding hebt bewaard, zal Ik ook u bewaren voor het uur van de verzoeking, die over heel de wereld komen zal, om hen die op de aarde wonen te verzoeken.

OPENBARING 3:10

Hij zegt:

Ik zal je ervoor behoeden.

De woordgroep is ektereo: twee woorden.

Die woordgroep komt slechts op één andere plaats in de Bijbel voor, en niet verrassend is dat in Johannes, hoofdstuk 17, vers 15. Daar bad Jezus en zei Hij:

Ik bid niet dat U hen uit de wereld wegneemt, maar dat U hen bewaart voor de boze.

JOHANNES 17:15

Dus ook dit is weer een term die kenmerkend is voor Johannes en die alleen in Johannes en Openbaring voorkomt.

Evenzo hebben we in Openbaring 12 het zeer aanschouwelijke beeld van satan als een draak die een strijd in de hemelen verliest en op de aarde wordt geworpen. Openbaring 12:9. Daarna zegt een stem in de hemel:

En de grote draak werd neergeworpen, namelijk de oude slang, die duivel en satan genoemd wordt, die de hele wereld misleidt. Hij werd neergeworpen op de aarde en zijn engelen werden met hem neergeworpen. En ik hoorde een luide stem in de hemel zeggen: Nu is gekomen de zaligheid, de kracht en het koninkrijk van onze God en de macht van Zijn Christus, want de aanklager van onze broeders, die hen dag en nacht aanklaagde voor onze God, is neergeworpen.

OPENBARING 12:9-10

Dat is Openbaring 12:9 en 10.

In Johannes 12, vers 31, zei Jezus:

Nu wordt het oordeel over deze wereld voltrokken, nu zal de vorst van deze wereld buitengeworpen worden.

JOHANNES 12:31

Daarmee bedoelt Hij satan.

De gedachte dat satan uit de hemel wordt geworpen, vinden we in Johannes 12:31 en in Openbaring 12. Precies die gedachte vinden we nergens anders, behalve dat er iets staat wat er sterk op lijkt in Lukas 10, vers 18, waar Jezus zei:

Ik zag de satan als een bliksem uit de hemel vallen.

LUKAS 10:18

Maar 'vallen' is een beschrijving van de beweging die satan maakte. Deze twee passages spreken over een handeling waarbij hij eruit wordt geworpen. Dat hij valt, is ongetwijfeld het gevolg van het feit dat hij eruit wordt geworpen. Maar bij dat eruit werpen is een andere partij betrokken. Satan zou gewoon kunnen vallen als hij

uitgleed en van een rotswand viel. Daar hoefde niemand bij aanwezig te zijn. Maar om eruit geworpen te worden, moet iemand die sterker is dan hij hem overwonnen en eruit gegooid hebben. De gedachte dat satan eruit wordt geworpen, vinden we in het Nieuwe Testament alleen op die plaatsen, in Johannes en in Openbaring.

31

Conclusie over het apostolische auteurschap

Ook halen zowel Johannes als Openbaring hetzelfde vers uit Zacharia aan, maar ze citeren het niet exact: Zacharia 12:10. Noch Johannes, noch Openbaring citeert het werkelijk, maar ze kannibaliseren het vers als het ware. Ze nemen er zinsdelen uit en voegen die op een vernieuwende manier samen. Johannes doet dat in Johannes 19, vers 37. Openbaring doet dat in Openbaring 1:7. Het is interessant dat hetzelfde vers door beide boeken niet helemaal wordt geciteerd.

Deze dingen vormen volgens mij een sterk argument dat de schrijver van Openbaring zeer vertrouwd was met de gedachtewereld van het Evangelie van Johannes en de brieven van Johannes. Hij gebruikte dezelfde taal, waarvan sommige formuleringen nergens anders in het Nieuwe Testament worden gebruikt.

Ik geloof dat we zeer goede gronden hebben om het apostolische auteurschap van dit boek te aanvaarden. Dat betekent dat de schrijver van het boek een van de twee zonen van Zebedeüs was, een van degenen die Jezus zonen van de donder noemde. Dat is een goede naam voor iemand die zo'n boek schrijft. Hij was een van de twaalf apostelen en een van de drie die tot de binnenste kring van de apostelen behoorden: Petrus, Jakobus en Johannes, die een bijzondere verbondenheid met Jezus hadden.

Van die drie is hij degene die wordt aangeduid als de discipel die Jezus liefhad. Deze man had een hechterere vertrouwensband met Jezus dan de meesten, zelfs dan de meeste andere apostelen, en blijkbaar zelfs dan Petrus. Het is interessant dat het boek Openbaring geschreven zou zijn door een man die elders de geliefde discipel wordt

genoemd. In de Engelse Bijbelvertaling waarop deze lezing berust, wordt ook Daniël met een vergelijkbare benaming aangesproken. In de hier gebruikte Nederlandse vertaling wordt hij genoemd:

Hij zei tegen mij: Daniël, zeer gewenste man, let op de woorden die ik tot u spreken zal en ga staan waar u stond, want nú ben ik tot u gezonden. Toen hij dat woord tot mij sprak, ging ik bevend staan.

DANIËL 10:11

Daniël en Openbaring zijn duidelijk sterk op elkaar lijkende boeken. God schonk duidelijk zeer vergelijkbare openbaringen aan twee mannen die bijzonder geliefd waren bij Hem en het voorrecht kregen ze te ontvangen. We zullen verdergaan met onze inleiding op Openbaring.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- 1 Petrus 1:1
- Johannes 13:20
- Openbaring 1:1
- Openbaring 1:3
- 1 Korinthe 14:3
- Openbaring 1:4
- Openbaring 22:21
- Filippenzen 4:2
- 2 Timotheüs 4:13
- Galaten 6:11
- Romeinen 16:22
- Johannes 1:1
- 1 Johannes 1:1
- Johannes 1:29,36
- Openbaring 22:17

- Johannes 16:33
- 1 Johannes 2:14
- 1 Johannes 5:4-5
- Openbaring 5:5
- Openbaring 12:11
- Openbaring 20:5
- Johannes 5:28-29
- Johannes 5:24
- Efeze 2:1
- Openbaring 3:10
- Johannes 17:15
- Openbaring 12:9-10
- Johannes 12:31
- Lukas 10:18
- Daniël 10:11

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.